

Крайнова Тетяна Іванівна

Громадська організація «Міждисциплінарний інститут розвитку»

Крайнов Сергій Григорович

Громадська організація «Міждисциплінарний інститут розвитку»

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ДИТЯЧОЇ ГРИ

У статті зазначено актуальність розвитку в Україні інклюзивної дитячої гри. Висвітлено методика організації інклюзивних групових ігор. Намічено умови створення позитивного ігрового інклюзивного простору.

Ключові слова: *інклюзивна дитяча гра, методика, ігровий інклюзивний простір.*

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування розширеного інклюзивного простору передбачає єдиний безперервний процес інклюзивного розвитку дітей як в освітньому середовищі, так і у їх позашкільному житті [1]. Ведучим видом діяльності в дитинстві є гра. Права дитини на гру закріплені у Конвенції про права дитини ООН [2]. Але аналіз сучасного стану вільної гри дітей в Україні свідчить про те, що природжена дитяча гра потребує особливої уваги та захисту. Батьки, схвилювані майбутнім своїх дітей, все частіше роблять акцент на інтелектуальному розвитку, як у межах шкільної навчальної діяльності, так і у позашкільних заняттях з репетиторами. Діти з особливими потребами за станом свого фізичного або психічного здоров'я мають ще більш обмежену можливість вільно грати зі своїми однолітками. Таким чином, для успішного розвитку всіх дітей без винятку необхідно створити у їхньому позашкільному житті певні умови, які сприятимуть інклюзивній дитячій грі.

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). Оскільки державна інклюзивна політика орієнтована на освітні процеси, в науковій літературі домінує розкриття різних аспектів інклюзивного навчання. До проблеми розробки інклюзивної освіти у своїх дослідженнях звертались О. Віннікова, А. Колупаєва, М. Матвєєва, В. Сіньов, В. Тарасун, А. Шевцов та інші. Такі науковці, як А. Конопльова, Т. Лецінська, І. Лошакова та інші, займались дослідженням формування міжособистісних стосунків дітей в інклюзивних класах. Найбільш системно питання формування

міжособистісних взаємин учнів з вадами опорно-рухового апарату зі здоровими однокласниками представлені у дослідженнях О. Чопік [3]. Формування позитивних взаємин в цьому випадку досягалось шляхом проведення бесід, тренінгів, аналізу відеозаписів, шляхом використання етичних ситуацій, оповідань, казок [3, с. 11]. Але у цих дослідженнях приділялось недостатньо уваги розвитку міжособистісних взаємин між дітьми шляхом організації вільної гри. Так, застосування рольової гри було присутнє, але використовувалось більш, як тренінгова ситуація, ніж як самостійна природжена ігрова діяльність. Таким чином, аналіз літературних джерел свідчить про те, що інклюзивна гра дітей з особливими потребами в групі з дітьми типового рівня розвитку системно не вивчалась.

Ціль статті – висвітлити актуальність розвитку в Україні інклюзивної дитячої гри, ознайомити з методикою організації інклюзивних групових ігор, намітити умови створення позитивного ігрового інклюзивного простору, який відповідає конкретним видам фізичних або психічних станів дітей з особливими потребами та дає додатковий позитивний розвиток дітям типового рівня.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Інклюзивною в даній статті вважається спільна гра дітей типового рівня розвитку з дітьми з особливими потребами, яка передбачає позитивні зміни у дітей обох груп.

Оскільки наукових джерел системного вивчення інклюзивної гри дітей не знайдено, початковою теоретичною та методологічною основою розробки теорії інклюзивної гри стали наукові праці, які відображають особливості гри дітей різних станів фізичної та психічної організації. Вивчення особливостей ігрової діяльності дітей типового рівня у різному віці, особливостей ігрової діяльності дітей з ЗПР [5; 6], дітей з порушенням зору [7], дітей з порушенням слуху [8]; дітей з порушенням опорно-рухливого апарату [9], дітей, які перенесли травматичні життєві події [10], дало змогу розробити методику організації інклюзивних групових ігор, які відповідають інтересам і розвитку дітей всіх вищезазначених груп та формують умови створення позитивного ігрового інклюзивного простору.

Організація інклюзивних групових ігор складається з трьох етапів.

Перший етап включає в себе:

А) підготовчі інклюзивно орієнтовані ігри для дітей типового рівня розвитку. Спеціально розроблені ігри готують дітей цієї підгрупи до ігрової та міжособистісної взаємодії з дітьми, які мають фізичні та психічні особливості. В грі (на ігровому матеріалі) діти засвоюють першу інформацію про те, як слід поводитись під час ігор з людиною, яка не бачить, не чує, не може пересуватись так швидко, як інші. Вони

Збірник наукових статей

мають змогу навчитися розуміти інших, які відрізняються від оточуючих близьких та знайомих, дізнатися, як їм допомагати, якщо є така потреба. Велике значення мають ігри, які навчають, як слід поводитись в грі з агресивною дитиною, або з дитиною, яка демонструє непередбачувану поведінку, як попередити в грі насильство над собою та іншими дітьми з боку дітей особливого психічного розвитку, та перевести їх деструктивну поведінку у конструктивну ігрову площину.

Б) Підготовчі інклюзивно орієнтовані ігри для дітей з особливостями фізичного і психічного розвитку. По-перше, спеціально розроблені ігри індивідуально готують дітей до основ ігрової поведінки з урахуванням їх фізичного і психічного стану. По-друге, ведеться ретельна підготовка до ігрової і міжособистісної взаємодії з дітьми типового рівня розвитку. В грі (на ігровому матеріалі) діти засвоюють навички, як слід поводитись під час ігор з дітьми, які можуть бачити, чути, можуть бути в пересуванні більш вправними та швидкими. Ці діти заздалегідь навчаються розуміти та витримувати свою особливість, з вдячністю приймати від інших (на ігровому матеріалі) додатковий резерв, необхідний для повноцінної спільної гри. Також велике значення мають ігри, які навчають дітей з особливими потребами захищати себе від агресії та неповажного відношення інших дітей, попереджати ці дії в процесі спільної гри з дітьми типового рівня розвитку.

Другий етап складає собою спільні інклюзивні ігри дітей з особливими потребами і дітей типового рівня розвитку, які стають можливими тільки після підготовчого періоду. Ці ігри дають змогу в реальному житті, а не на ігровому матеріалі долучитися до того ігрового інклюзивного досвіду, який вони придбали у попередніх іграх. Ці попередні навички додаються подальшим досвідом спільної інклюзивної гри. Також всі діти без винятку навчаються повною мірою реалізувати свій потенціал в процесі інклюзивної гри, не зважаючи на різний рівень фізичного та психічного стану.

Важливим фактором розвитку інклюзивної гри є спільна трудова діяльність дітей з особливими потребами та дітей типового рівня розвитку, яка стосується виготовлення ігрового обладнання, іграшок, призив для переможців та інших необхідних для гри речей.

Висновки, перспективи. Таким чином, дослідження розвитку інклюзивної дитячої гри та початкова розробка методики організації інклюзивних групових ігор дозволили зробити наступні висновки:

1. Проблема розвитку інклюзивної гри дітей типового рівня розвитку і дітей з особливими потребами є актуальною, але недослідженою.

2. Визначено, що інклюзивна позашкільна гра повинна враховувати конкретні види фізичних або психічних станів дітей з особливими потребами та давати додатковий позитивний розвиток дітям типового рівня.

3. Визначено, що інклюзивна спільна гра дітей з особливими потребами та дітей типового рівня розвитку повинна мати обов'язковий підготовчий період ігор, які на ігровому матеріалі готують дітей до зустрічі в інклюзивному ігровому просторі.

Подальшого вивчення потребують наступні питання:

1) подальша розробка методики організації дитячих ігор в інклюзивних групах різного характеру, які враховують інтереси розвитку всіх дітей без винятку;

2) експериментальне дослідження ефективності розроблених методик;

3) розробка способів залучення батьків до громадської діяльності по створенню інклюзивних ігрових дитячих груп;

4) розробка методик навчання дітей самостійній організації в інклюзивні ігрові групи.

Література

1. Крайнова Т. І. Від інклюзивної освіти до інклюзивної громади: актуальні питання міждисциплінарного розвитку розширеного інклюзивного простору / Т. І. Крайнова // Актуальні питання освіти і науки: зб. наук. ст., матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 листоп. 2017 р. – Х. ХОГОКЗ, 2017. – С. 340-346.

2. Конвенція про права дитини ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року).

3. Чопік О. В. Формування взаємин дітей з вадами опорно-рухового апарату із здоровими ровесниками в умовах інклюзивного навчання: автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук / О. В. Чопік. – Київ, 2013.

4. Губанова Н. Ф. Игровая деятельность в детском саду. Программа и методические рекомендации / Н. Ф. Губанова. – Москва : Мозаика-Синтез, 2008.

5. Слепович Є. С. Ігрова діяльність дітей із затримкою психічного розвитку / Є. С. Слепович. – М. : Педагогіка, 1990.

6. Лесько О. М. Рухові ігри та їх вплив на фізичний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку / О. М. Лесько, В. М. Трач // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2015. – № 12 (14).

Збірник наукових статей

7. Корнілова І. Г. Гра і творчість в психокорекції. Розвиток спілкування старших дошкільників з порушеннями зору в креативній гри-драматизації / І. Г. Корнілова. – М. : Вид-во «Наукова книга», 2000.

8. Мукіна К. Ю. Рухливі ігри як засіб інтеграції глухих і слабочуючих дітей молодшого шкільного віку / К. Ю. Мукіна, О. В. Карвацький // Вісник ТГУ. – 2012. – № 12 (116). – С. 199-205.

9. Игротерапия как средство развития познавательной сферы у детей дошкольного возраста с ДЦП. – НТГСП, Институт психолого-педагогического образования, 2009.

10. Корекційні рухливі ігри та вправи для дітей з порушеннями в розвитку / За заг. ред. проф. Л. В. Шапкової. – М., 2002.

11. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання : зб. наук. праць. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 3.

12. Болонана В. В. Технологии развития памяти и мышления у детей с ОВЗ / В. В. Болонана, Е. А. Дугинова, И. А. Еремина. – Новокуйбышевск, 2010. – 203 с.

Татьяна Крайнова, Сергей Крайнов. Актуальность развития в Украине инклюзивной детской игры.

В статье отмечается актуальность развития в Украине инклюзивной детской игры. Освещается методика организации инклюзивных групповых игр. Намечаются условия создания позитивного игрового инклюзивного пространства.

Ключевые слова: инклюзивная детская игра, методика, игровое инклюзивное пространство.

Tetyana Krainova, Sergey Krainov. The urgency of the development of an inclusive children's game in Ukraine.

The urgency of the development of an inclusive children's game in Ukraine is noted in the article. Also, the methodology for organizing inclusive group games, the conditions for creating a positive gaming inclusive space are covered in this article.

Keywords: inclusive children's game, methodology, gaming inclusive space.

Стаття надійшла до редакційної колегії 08.05.2018

Прийнято до друку 09.05.2018

Інформація про авторів:

Крайнова Тетяна Іванівна – Голова Правління, громадська організація «Міждисциплінарний інститут розвитку».

Крайнов Сергій Григорович – громадська організація «Міждисциплінарний інститут розвитку».